

SENSOORNE ANALÜÜS
Üldine juhend assessorite valikuks,
koolitamiseks ja jälgimiseks
Osa 1: Valitud assessorid

Sensory analysis
General guidance for the selection, training and
monitoring of assessors
Part 1: Selected assessors

EESTI STANDARDI EESSÕNA

Käesolev Eesti standard on rahvusvahelise standardi ISO 8586-1:1993 "Sensory analysis – General guidance for the selection, training and monitoring of assessors – Part 1: Selected assessors" ingliskeelse teksti ekvivalentne tõlge eesti keelde.

Rahvusvahelise standardi tõlkis Anne Siig – OÜ Areto peaspetsialist.

Tõlge saadeti eksperthinnanguteks Tervisekaitseinspeksiooni ja TTÜ Toiduainete Instituuti. Ekspertide ettepanekute ja märkuste alusel on tõlget korrigeeritud.

Eesti standard viitab rahvusvahelise standardi väljaandmise ajal kehtinud dokumentidele.

Standardi kavandi on heaks kiitnud ja esitanud Eesti Standardikeskusele vastuvõtmiseks toidu standardimise tehniline komitee EVS/TK 1.

Rahvusvaheline standard ISO 8586-1:1993 on kasutusele võetud Eesti standardina EVS-ISO 8586-1:2001, mis on kinnitatud Eesti Standardikeskuse 13.12.2001 käskkirjaga nr 143.

Registrisse kantud 13.12.2001 nr 206, projekti nr 50171 standardite andmebaasis.

This standard consists of the Estonian translation of the English text of the International Standard ISO 8586-1:1993 "Sensory analysis – General guidance for the selection, training and monitoring of assessors – Part 1: Selected assessors". The International Standard ISO 8586-1:1993 has the status of an Estonian National Standard.
--

SISUKORD

EESSÕNA	IV
SISSEJUHATUS	V
1 KÄSITLUSALA	1
2 NORMATIIVVIITED	1
3 DEFINITSIOONID	1
4 VÄRBAMINE, EELKONTROLL JA VASTUVÕTMINE	2
4.1 Põhimõtted	2
4.2 Värbamine	2
4.3 Taustinformatsioon	4
4.4 Eelseleksioon	6
5 KOOLITAMINE	11
5.1 Põhimõtted	11
5.2 Üldist	12
5.3 Hindamisprotseduur	12
5.4 Maitsete ja lõhnade tajumise ja äratundmise treening	13
5.5 Skaalade kasutamise õpetamine	14
5.6 Profiilide arendamise ja kasutamise õpetamine	14
5.7 Praktika	15
5.8 Spetsiifiliste toodete koolitus	15
6 PANEELI LÕPLIK VALIK ÜKSIKUTEKS MEETODITEKS	15
6.1 Põhimõtted	15
6.2 Erinevuse hindamine	16
6.3 Järjestamine	16
6.4 Hindamine ja skoorimine	16
6.5 Kvalitatiivne kirjeldav analüüs	16
6.6 Kvantitatiivne kirjeldav analüüs	17
6.7 Assessorid eralisteks hindamisteks	17
7 VALITUD ASSESSORITE JÄLGIMINE	17
Lisa A (normatiivlisa) Dispersioonanalüüsi kasutamine valitud assessorite leidmisel skoorimiseks	18
Lisa B (teatmelisa) Näide praktilisest rakendamisest	21
Lisa C (teatmelisa) Kasutatud kirjandus	23

EESSÕNA

ISO (Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon) on ülemaailmne rahvuslike standardiorganite (ISO liikmesorganisatsioonide) liit. ISO rahvusvaheliste standardite ettevalmistustöö tehakse tavaliselt ISO tehnilistes komiteedes. Igal liikmesorganisatsioonil, keda huvitab tehnilise komitee töövaldkond, on õigus olla esindatud selles komitees. Samuti osalevad töös ISO-ga koostööd tegevad rahvusvahelised riiklikud ja mitteriiklikud organisatsioonid. ISO teeb tihedat koostööd Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoniga (IEC) kõigis elektrotehnika standardimisküsimustes.

Tehnilistes komiteedes vastuvõetavad rahvusvaheliste standardite kavandid saadetakse liikmesorganisatsioonidele heakskiitmiseks enne nende vastuvõtmist rahvusvaheliste standarditena ISO tehnikanõukogus. Kavandid kiidetakse heaks vastavalt ISO protseduuridele, mis nõuavad hääletanud liikmesorganisatsioonidelt vähemalt 75 % poolthääli.

Rahvusvahelise standardi ISO 8586-1:1993 valmistas ette tehniline komitee ISO/TC 34 "Põllumajanduslikud toiduained" alamkomitee SC 12 "Sensoorne analüüs".

ISO 8586 koosneb järgnevatest osadest üldpealkirja all "Sensoorne analüüs. Üldine juhend assessorite valikuks, koolitamiseks ja jälgimiseks":

- Osa 1: Valitud assessorid
- Osa 2: Eksperdid

Lisa A moodustab standardi ISO 8586 lahutamatu osa. Lisad B ja C on ainult teadmiseks.

SISSEJUHATUS

Sensoorse analüüsi paneel kujutab endast tegelikku “mõõteinstrumenti” ja seega on analüüsi tulemused sõltuvad paneeli liikmetest.

Uute osaleda soovijate valimine paneeli tuleb läbi viia hoolikalt ja kaalutletult kui reaalne investering nii aja kui raha mõttes.

Sensorset hindamist võivad teha 3 tüüpi assessorid:

- “assessorid”,
- “valitud assessorid”,
- “eksperdid”.

Assessoriteks saavad olla “kogemusteta assessorid”, kes ei ole varem kokku puutunud antud valdkonnaga, või “vastu võetud assessorid”, kes on juba osalenud sensorsetes testides.

“Valitud assessorid” on assessorid, kes on kõigi soovijate hulgast välja valitud ning koolitatud.

“Ekspertideks” saavad olla kas “ekspertassessorid”, kes on juba näidanud võimekust paneeli töös ja kellel on hea väljaarenenud pikaajaline mälu või “erialased ekspert-assessorid”, kes toetuvad käesolevas valdkonnas omandatud lisateadmistele.

Käesolev ISO 8586 osa puudutab ainult valitud assessoriks saada soovivate kandidaatide värbamist, valimist, koolitamist ja jälgimist. Eksperdiksi saada soovivate kandidaatide värbamist, valimist, koolitamist ja jälgimist sisaldab standard ISO 8586-2.

Kasutatavad valiku- ja koolitusmeetodid sõltuvad sellest, millised ülesanded antakse valitud assessoritele. Tuleb juhtida tähelepanu sellele, et mõnikord need meetodid võimaldavad olemasolevatest kandidaatidest välja valida parimad, kuid ei taga, et need kandidaadid vastaksid täielikult eeltoodud kriteeriumidele. Üldiselt sel juhul, kui on vaja moodustada sisemisi paneele.

Kandidaadid eelselekteeritakse värbamisstaadiumis, elimineerides need, kes ei sobi sensoorseks analüüsiks. Lõplik valik saab toimuda peale koolitamist ja püstitatud ülesannete lõpuleviimist.

Soovitav protseduur koosneb:

- a) kogemusteta assessorite värbamine ja eelkontroll;
- b) kogemusteta assessorite koolitamine, mille järel saavad neist vastu võetud assessorid;
- c) vastu võetud assessorid selekteeritakse vastavalt sooritatud testide tulemustele; seejärel saavad neist valitud assessorid;
- d) selektsioon toimub peale tegeliku sensoorse hindamise sooritamist (kasulik kirjeldavate analüüside puhul);

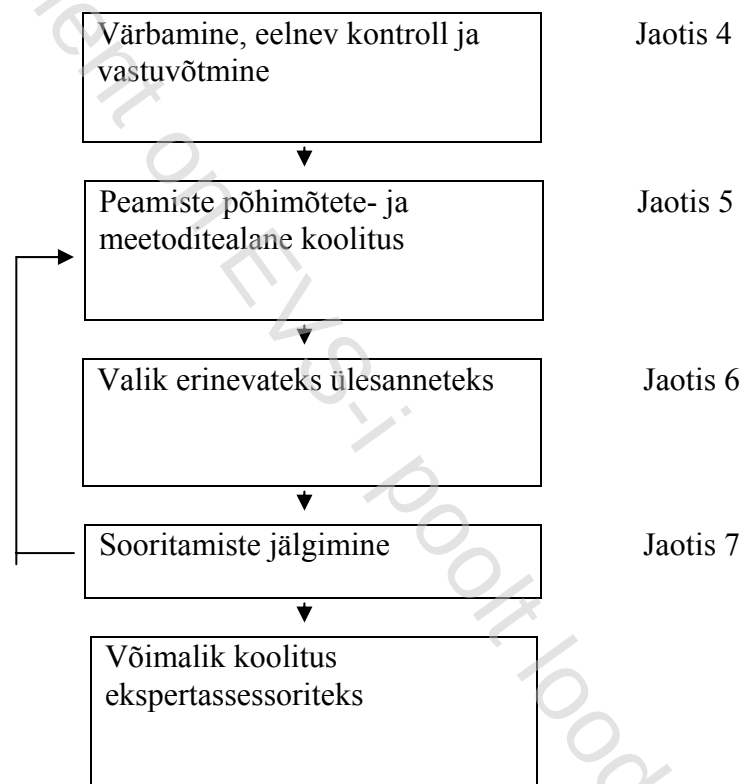
e) valitud assessorite võimalik koolitamine ekspertassessoriteks.

Teatavatel juhtudel (eriti kirjeldavate sensorsete analüüside puhul) võib paneel jaguneda spetsialiseeritud alamgruppideks.

Täpsed protseduurid vastavalt punktidele a) ja b) ning sooritatavate testide olemus vastavalt punktidele c) ja d) sõltuvalt ülesannetest, mida paneel peab sooritama.

Valitud assessorite esinemist peab regulaarselt jälgima, et olla kindel, et kriteeriumid, mille alusel assessorid valiti, oleks jätkuvalt tähtsatavad.

Kogu protsess on toodud järgneval diagrammil.

SENSOORNE ANALÜÜS

Üldine juhend assessorite valikuks, koolitamiseks ja jälgimiseks

Osa 1: Valitud assessorid

Sensory analysis

General guidance for the selection, training and monitoring of assessors

Part 1: Selected assessors

Tõlgendamise erimeelsuste korral on kehtiv inglisekeelne tekst	In case of interpretation disputes the English text applies
--	---

1 KÄSITLUSALA

Käesolev ISO 8586 osa määrab kriteeriumid valitud assessorite valikuks ning koolitamise ja jälgimise protseduurid. Antud osa on täienduseks standardile ISO 6658.

2 NORMATIIVVIITED

Järgnevalt nimetatud standardid sisaldavad sätteid, mis viidete kaudu tekstis on käesoleva standardi säteteks. Avaldamise ajal kehtisid osutatud redaktsioonid. Kõik standardid kuuluvad ülevaatamisele ning osapooltel, kelle kokkulepped põhinevad sellel standardil, tuleks välja selgitada, kas on võimalik rakendada nimetatud standardi uusimat väljaannet. IEC ja ISO liikmed peavad registreid kehtivate rahvusvaheliste standardite kohta.

ISO 4120:1983 Sensory analysis – Methodology – Triangular test

ISO 4121:1987 Sensory analysis – Methodology – Evaluation of food products by methods using scales

ISO 5492:1992 Sensory analysis – Vocabulary*

ISO 6658:1985 Sensory analysis – Methodology – General guidance*

3 DEFINITSIOONID

Antud ISO 8586 osa kohaldamisel kehtivad standardis ISO 5492 toodud definitsioonid.

* Välja antud Eesti keeles.